

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази једанпут у месецу. Претплата је за целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Доноси и предплата шаљу се: Уредишћу „Школски Листа“ у Сомбор.

Бр. 11. У Сомбору, 10. Новембра 1885. Год. XVII.

ШТА ЧИНИ ШКОЛА ЗА НАРОДНО ОБРАЗОВАЊЕ?

(За награду.)

(Свршетак.)

Шарод српски је мученик од толико векова. Разбирала га је свака несрећа, а потресала свакојака невоља. Али необуздана суревњивост, страшно отимање за превласт и неслога домамиће га на послетку до коначне пропасти.

Ти си, народна школо, и опет позвана, да учиниш велико неумрло дело. Али ја овде немам много речи. Молим те само, да погледаш на прошлост српску. Са те простране њиве одабери најслађе, најузвишеније плодове српског јунаштва, српског пожртвовања и племенитости. Све то дубоко — чак до дна млађане српске душе унеси, угњезди тако, да омладина наша при сваком делу, где се буде тицало општег добра, прогледа српским оком, да се одушеви чистим српским поносом, и узвишеним српским пожртвовањем. Учини то — а у стању си — и онда ће српски народ и кап из срца радо да жртвује за тебе и твој свесни опстанак.

* * *

Али застанимо за час! — Ту се неко Богу моли.

Погледајте га, завирите му у побожну душу — наслада је то неоцењена. На лицу му трепти неки узвишени, надприродни израз — ја му не знам имена. А душа? — она се сва разлила у мисли и осећаје небеског порекла. Она је усхићена, раздрагана. Она не осећа нигде ништа око себе материјалнога. Та и оно тело, у коме је затворена, чисто се растворило у невидљиви зрак. Тај човек је сав — и душом и телом на небу.

Молитва му нема речи, она се сва разлила у осећај. Да, она је плод чисте душе, однеговане истином и врдином. Она је слатка потреба сваког образованог човека. А из дубина та-

ких осећаја пробијају животни извори сваке племените замисли и дела.

Школо, народна школо! Теби је додељена најплеменитија улога, да разлијеш у срца данашњег подмладка оне осећаје и убеђења, која ће — сазнавајући истинску вољу Божију — да славе и прославе истинитог Бога на висини, а међу људима да утврде мир, љубав и благостање.

Школо, народна школо! Помози твојим благим упливом, да се из данашњег подмладка подигне чврсти бедем чисте образованости у народу. А учиниш ли то, тиме си обезбедила народу срећу, а себи трајно прослављено име и значај у свету.

Ето, настава на твоје крилу моћно ти је средство за тај подвиг; али тек онда, ако њоме и памет и срце омладине загревала будеш свежим дахом узвишене истине.

* * *

Наше доба ударило је странпутицом. Питоми цвет цивилизације почео је да просипа око себе нездрави, загушљиви задах. Цивилизација, која пође да питоми нарави, развјежује карактере. Снага, којој је намењено, да јача врлине, она подиже разврат. Див, који се заљуљао у намери, да усрећи човечанство благостањем, ето га, где расипа превару, отимачину, грабеж и затирање. Куд год се осврнеш, блесак и лепе речи цветају, а племенита дела труну. Па шта да се чини? —

Милтијадес, Темистокле и Леонид — борећи се против варварства за своју отачбину, спасоше цивилизацију целог човечанства.

Красан ли је то пример за сва времена, за све векове. Зато оживимо, однегујмо и ми такове јунаке; јер ето модерног варвара, где наваљује, да сатре и уништи истинску цивилизацију.

Па једног од ових јунака мора да реди народна школа. Онда, кад та школа буде кадрa, да својим средствима оживи у омладини самопрегоревање за правду и истину; — онда, кад та школа буде кадрa, да осећај целе народне омладине развије светлошћу ума, а топлотом врлине — тада не ће проћи ни четири поклења, а један неодољиви борац за истинску цивилизацију, здрав и однегован ће да ускрсне.

* * *

Је смо ли ми у данашњем свету сретни? — Како да не! Толики векови, толики мудраци, па толики мученици за науку

и истину трудеше се, да уздигну знаност и науку до данашње висине.

Истине, које се некад огњем и мачем ућуткиваху, данас се јавно са јавних катедара проповедају. Заблуде, које се пре неколико столећа обожаваху, данас се отворено побијају, бабапују. Обрт је то велики. Па ето, нами је додељено, да благодати тако развијене и у савршене науке уживамо.

Али — „рука човечија све изопачи“ — рече некад Русб. Не кажем, да је наука данас изопачена; али је много злоупотребљена. Или зар није? —

Зар педагогија није често — врло често понижена, да робује фанатизму и партајским страстима? — Зар знатни део природних наука није постао извором за фалзифицирање најпрецих нам потреба? Зар историја не распаљује народносну и племенску омразу, те тако може да постане узајамном непријатељском свију народа? — Зар мудрословље са правним наукама у много случајева не трује безазлену народну памет својим софистичким обманама и извртањем? — Зар медицина није у толико прилика понижена до простог, механичког заната без срца и човекољубља, имајући само материјалну цел пред очима? — Или зар се та „научна“ болест не шири све очевидније и јаче?

Ја не питам: је ли то у целом свету тако. Доста је, да се констатовати може, да има и у том погледу доста „цивилованих“ предела и јунака. Па откуд је и зашто је то?

Свака струка данашње знаности учи се ли науке ради — учи се, да се та наука зна. Али оне дражи, која нам примањем научних истина загрева душу чистим одушевљењем; која у свакој научној истини истражује изворе и моралном животу — ту снагу данашњи проповедници науке или не познају, или је омаловажавају. Доста је то, да се данашња омладина по просветним заводима много — премного учи, а мало, или ни мало не образује. И је ли онда чудо, што наука — у место да послужи добру и срећи целог народа — а она кукавно надничари неситој себичности учених појединаца.

Ми смо дакле на путу, да све оде суноврат. На путу смо, да се све драгоцене тековине људске унаказе. А тој опасности ваља одлучно и истрајно на пут стати.

„Шта чини школа за народно образовање?“ — Данас? —
Врло мало; а могла би да буде покретачем општег унапређења.

Реформа школске наставе у духу сувременог педагошког захтева, може се са неколико речи овако изразити: *Целокупна школска настава са свима наставним предметима па и са сваком поједином лекцијом мора утицати поглавито на образовање народне омладине.* У то мало речи исказана је најбитнија реформа будуће школе. Изрека та занста је кратка, замисао обична и лака. Али дело, њено остварење је теже и мучније, него што би се на први мах и веровати могло.

Зато догод така реформа са потпуним успехом, а у свој опсежности и потпуности не буде изведена, дотле ће и школа непрестано да се тавори са својим високим целима, а ситним успесима.

И тако, тек кад се у том смислу целокупна основна настава буде преустројила и развијала, кад се тако уз припомоћ осталих позваних чињеница положај и значај народне школе дигне на достојну висину, тек ће тада кадра бити да даде повправац и целом друштвеном животу. Породица, родољубље, вера, па и цела култура у народу стекла би само у такој школи најздравији и најсолиднији ослонац за општи, успешни коренити препорођај.

А да ли ћемо још дуго чекати за таком реформом у школи? — Изгледу су за то још непрестано врло — трајави.

ЗАПТ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ С ЈЕДНИМ УЧИТЕЉЕМ.

— За награду. —

(Продужење).

Пређисмо сад на својства наставе, која помажу, да се сврха запта получи. У првом реду настојати ће учитељ, који истину љуби, да настава истинита буде. Он се мора добро чувати, да дјеца непримјете, да је наставник лаж игда казао ил учио; зато нека учитељ сваком згодом докаже, како је сушта истина што учи.

Друго својство наставе, које уздржање запта помаже, јест корисност ил практичност. Дјеца нека опазе, да им је корисно, што уче, пак ће већом љубављу и позорности наставу пратити.

Треће је таково својство за пимљивост наставе. Јасна је ствар, да ће у школи велика тишина владати, кад учитељ што занимљиво приповједа. Тад не треба викати: „Што си се окренуо?“, ни „Зашто диваниш?“; тад гледају све очице у учитеља ил у дотични предмет, сјајећ се попут бистра извора, који је дочекао, да га жарко обасја сунашце. Ово се може опазити особито кад предавања природнијех наука и моралнијех приповједака.

Сва три ова својства наставе упућују, да се предавањем има позорност чим више развити, јер чим је ова развијенија, тим је запт бољи. Позорност се неразвија само овима својствима наставе, него и тако званом аперцепцијом, приспајањем новијех представа к старим еродним душевним творовима. Зато ваља свако предавање започети, већ познатим, пак наставити новим непознатим, ил из познатог развити непознато. Учитељ, који тако чини, одржати ће запт много лакше, него онај, који то не чини. Сам напредак његовијех ученика расположит ће га, да ће бити задовољан и весео, а то ће му помагати у његову тежку послу тако, да ће све препоне много лакше и без многог карања савладати, дочим ће онај, који тако непоступа, а рад би да своју дужност врши, проклети час, у који се је учитељству посветио. Ово свједочи, да учитељ свестрано, особито струковно образован бити мора.

Дјеца век обљубе школу као дом родитељски. Учитељ ће настојати свом вјештином, да се у њи та љубав појави и учврсти, с тога мора гледати, да дјеца осјете, како душевно напредују и да се тому радују. Кад учитељ ова чувства у ђака пробуди, они ће једва чекати, да што науче, јер знати ће, да ће то бити корисно, лепо, добро ил праведно. Такима ђацима није тешко владати. Преднаведена својства наставе, природна обука и згодно присподабљање новoga са познатим подупират ће пробуђивање пријатних интелектуалнијех чувства.

Сву наставу треба да провејава етични дух, ако желимо, да школа у истину васпитни завод буде. Учитељ век добро нази, да се ће неоклизне те свој морални углед и глас неокаља. Ако се ово догоди, неможе бити више узор својијех ученика и васпитаће је сумњиво. Нека се надаље чува учитељ, да му се неизмакне која непристојна ријеч, те да дјецу негрди и неиздјева им имена. Учитељ ваља да буде, у колико је можно, најчистије земаљско биће.

Да се запт одржи, настојати ваља учитељу, да су му сви разреди ваљано забављени. Дангуба (безпосленост) је почетак свију опачина; а посленост свако зло искључује. У забави свију разреда помоћи ће учитељу паметно спајање по градиву сроднијех разреда. Практичан ће учитељ често наћи прилику да старији разред с млађим споји и у свезу доведе. Оваково спајање не само да осујећује дангубу, која је чест гост у оваквим школама, него је корисно с дидактичкијех и душословнијех разлога. Теже партије наставе помоћи ће старији разред млађем разумјети, а и сам ће стечене ал заборављене творове обновити и учврстити. Сви знамо, да један учвршћени душевни твор много више вриједи, него много неучвршћенијех, зато треба разреде, ће се само може у свезу доводити. И помоћу спајања разреда, пак и помоћу предмета вјештине као писања, рисања и т. д. неможе учитељ самац увијек доспјети, да све разреде забавља и нагледа како треба, јер је његова пазљивост и дјелатост на четир и више страна разцјенкана, зато предлажем и препоручујем, да самац учитељ у нужди помоћника употреби. Овај га може у лакшем замјенити, особито у механичком читању и лакшим задаћама, док се он с којим другим разредом бави. Кад учитељ све разреде забавити може, треба се шедатора клонити, јер шедатор учитеља надокнадити неможе. У истој соби, ће учитељ ради, употријебив је помоћник само за тихе радње, а за гласне радње мора гдјегод на другом мјесту простора наћи, особито ако је школска соба тијесна, иначе би учитељ и учећи се разред унемириван био.

Да учитељ што боље све разреде забавити узмогне, нужно је без сумње, да довољно учила и учевног материјала има. Без овијех неможе му настава разумљива ни занимива бити, нит може све разреде забавити. Како ће све разреде забављати, ако нема писанака, рисанака, таблица и т. д. Како ће до васпитне и просвијетне цијели доћи, ако нема ваљанијех књига и другијех учила. Никако, без учила не да се радити с толиком множином неразвијене дјеце, а тко неради, онај љенчари. Дјете је живо, неће му се љенчарити, зато ће у школи играти, а онда је запт пропао. С тога се мора настојати, да школа на добрим училима неоскудјева.

Први и други разред сврши свој посао увијек до 10 сати, а дјеца су нејача од опе у вишим разредима, пак неби с горег било, да се I. и II. разред о 10 сати пред главни одмор одпу-

сти. Онда би учитељ могао своју пазљивост и дјелатност у III и IV. разреду подвостручити те васпитну и образовну сврху поспјешити. С два разреда много је лакше владати него са четири. Зато се овај поступак препоручује.

Пређимо сад на ред прије наставе, за време наставе и после наставе. Ако учитељ дјецу у школи дочекује, дужна су га ова уљудно по обичају поздравити, ако ји он недочекује, него пазитељ, дужна су овога као и своје другове пристојно поздравити, па на своје мјесто мирно сјести и за наставу се припремати, а не бучити. Ако учитељ ступи у школу кад су дјеца већ на окупу, имају га сложним устајањем поздравити, што чине свакому старатељу у почасти при долазку и одлазку. Кад се позорност узпостави, моли се уобичајена молитва и одпјева се која црквена пјесма, што су је дотле дјеца добро научила. После тог прегледа учитељ домаће радње, ако јих је задао. Сад почне настава, за коју су дјеца сва учила припремити имала, писанке, рисанке, књиге, таблице, писаљке, све мора бити у реду и поправљено. Дјецу треба одучити, да у вријеме наставе учила приређују, то мора све приређено од куће донешено бити ил се приреди у вријеме одмора. Неугодно је и по ред кобно, кад дјеца за наставе таблице бришу, писаљке зарезују ил писанке и рисанке цртају. То се несмије никако трпити.

Некоји учитељи остављају писанке, рисанке и задаћнице ученика у школи, па јих, кад ће се на њима радити, дијеле. То чине, да дјеца речена учила непокваре ил незамрљају. Тог поступка неможем одобрити, јер се сакупљањем и раздавањем споменутијех учила ипак нешто времена изгуби, које би се боље употрејebити дало. Друго неможе се то допустити ни с васпитног гледишта. Кад дијете увијек мисли, како ће своје ствари чисте одржати, и како ће јих неопштећене сачувати, боље ће се научити чистоћи и чувању својијех ствари. Кад му се предаду ствари у његово властичство, учи се боље и самосталности, него оно над којег стварима учитељ тугорише. У оној школи, у којој учитељ неспрема дјетињијех ствари, лакше се постигне чистоћа, пазљивост, чуварност и самосталност дјечија, и само се у таковој школи може напредак у тим својствима бездвојбено цијенити.

Дјеца се имају привикнути, да не лупају, кад учила на клупу полажу ил спремају, јер то смета доброме зашту и дјечијем здрављу.

(Свршиће се.)

З А П И С Н И К

ПРВЕ СЕДНИЦЕ РУМСКЕ ПОДЖУПАНИЈСКЕ УЧИТЕЉСКЕ СКУПШТИНЕ
ДРЖАНЕ У РУМИ ДАНА 7. СЕПТЕМБРА 1885. ГОДИНЕ.

П р и с у т н и : Кр. жупанијски школски надзорник поглавити госп. Димитрије Вурдеља и 59 учитеља и учитељица поджупаније румске и трговишта Руме са 4 госта.

Председник отворивши скупштину, поздрави савушљено учитељство са добродошлицом, препоручујући му савестан и разборит рад. Позива скупштину да у смислу постојећег пословног реда изабере подпредседника и перовође.

За подпредседника скупштина једногласно изабра г. Миту Нешковића учитеља павловачког; а за перовође г. г. Стевана Јаношевића и Јосифа Аншауа учитеље румске.

Председник ставља на дневни ред питање издано наредбом вис. кр. хрв. слав. далматинске земаљ. владе одјела за богоштовље и наставу од 19. Маја 1885. бр. 3228. гласеће: „Што учитељски састанак мисли о ручном раду (Handfertigkeitunterricht) у дјечачких пучких школах у обће, те које би се струке тога рада према мјесним околностима у тамошњем подручју неговати могле.“

За ово питање пријавили су се следећи известитељи: г. г. Гавра Путник, Мита Нешковић, Илија Радивојевић, Јаков Гесл, Давид Мишић, Марко Суботић и Антоније Потурчић.

Председник позове г. Јакова Гесла равнајућег учитеља румских римокатоличких школа, да извести скупштину о том питању. Говорник напомиње: „Питање о ручном раду у основној школи расправља се на све стране. Није ново, већ су Коменски, Локе, Русо, Песталоци и други педагози нагласили важност тога предмета, и признати педагози садашњости, као Dr. Schwab, а и многи други препоручују, као врло важно васпитно средство. У културно напредним земљама, постигнути резултати убрзују ширење те идеје. Ручни рад је раширен у Немачкој, Швајцарској, Данској, Шведској и Аустро-Угарској монархији. Разна друштва подуширу ту идеју, те је стога тај предмет уведен већ као облигатан у многе заводе. — Такове радионице налазе се већ у многим немачким градовима. Задаћа им је: „да ученици прибаве себи окретности, да оплемењују укус разним ручним радовима, као столарством, токарством, резарством и т. д.“ — §. 76 школскога закона у Тројединци, напомиње школске радионице уз препарандије, а осим тога је расправљао тај предмет хрв. педагогијски збор у прошлогодишњој својој главној скупштини и није провашао, да се ручни рад за мушкарце забаци — као предмет основне школе.

Разлози који препоручују ручни рад јесу ови: 1. Ручним радом развијају се све способности човечије, а без њега занемарују се физичне — велеважне у практичном животу, где се стечено знање корисно употребљује! 2. Ручни рад посипјешава осталу обуку, оштри око, изражава укус и буди љубав ученика и ученица к радности; чува младеж од доседе и безпослице, која је мати сваком злу.

Приговори против увањања означеног предмета јесу: 1. Двојбена (сумњива) наображујућа вредност. 2. Недостатак стручно образованих учитељских сила. 3. Застарелост исте идеје, до најновијег доба. 4. Да је предмет, који не спада школи већ породици. 5. Што проузрокује превелик трошак. Ови приговори нису оправдани, јер без ручног рада је одгој једностран; потребиту вештину могу учитељи набавити течајевима преко ферија у препарандијама; у више европских држава ручни је рад уведен у основне школе; родитељи не досневају да сами поучавају младеж, и наослетку за тако племенито подuzeће лако се нађе добротвора.

Према местним околностима у нашем пределу т. ј. Срем у, требало би неговати ове радове: плетење сламом, врбовим прућем и рогозом, дрводељство, но не као струке, већ као припрема за практичан живот. Ово важи за сељаке, који читаву зиму проведу у беспослици; у трговштима нека се подижу стручне обртне школе.

Известитељ се изјављује за увањање ручног рада и препоручује следеће резолуције:

I. Учитељска скупштина ова изјављује се за ручни рад у мушким основним школама с ових разлога: а) што основна школа има хармонично образовати све способности детета, да га тако што боље за будући практичан живот приправи; б) што ручни рад осталу обуку подупире и унапређује; в) што ручни рад буди у деци љубав к радности; што је од благотворног улива за будући практичан живот.

II. Ручни рад има се предходно увести у оне школе, где су учитељи вешти тому раду.

III. Радови, који би се према месним околностима у овом крају неговати могли, јесу: а) плетење сламом; б) плетење прућем; в) плетење рогозом; и г) дрводељство.

Г. Давид Мишић учитељ дивошки о расправном предмету вели: Данас је на основну школу бацио поглед обртник, трговац, земљеделац, војник и т. д. а нису имали на уму речи §. 1. шк. закона за Троједницу. Тек је 10 година од кад основна школа ради на прописаном правцу, на већ навалише на њу са сви страна, да премало ради. Учитељске скупштине од прошле године, доказаше преобтерећење основне школе и штетне последице отуд, те би недоследно било, нов предмет уваћати, и то такав предмет, који припада занатлијама а никако основној школи.

Наше су околности са свим другачије, него оних народа, који живе на северу; тамо ручни рад прелази и без школе на младеж, да из тога врела прибави најнужније потребе за живот. У нашој домовини, која је богато природом обдарена, највеће је благо у земљеделству, сточарству, воћарству, пчеларству, виноградарству, свиларству, те је према томе основна школа дужна зарана поучити подмладак у тим гранама, јер им је то животни задатак.

Да се не би занемарило ово што је по нас најважније, не може се ништа новог уваћати у основну школу. Ручни рад није нуждан у школи, јер се деца од родитеља уче свему што им треба. Тако наши сељаци праве сами плуг, кола, саћурице, лесице, котарице, кошнице, валове и друге разне ствари од прућа, сламе и рогоза. Увањањем ручног рада на-

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

нела би се огромна штета и онако већ јадном занатлијском сталежу, а што је још главније, одвраћала би се земљеделска деца од правога им позива, који се састоји у „узорном господарству.“

Основне школе нек остану какве су сада, а учитељ нек подстиче ученике да сами праве, што им се свиђа, од: дрвета, прућа, сламе, ал не треба дете привезати за те послове, јер је опасно по његово здравље.

Противан је уваћању ручнога рада у основне школе за мушкарце са ових разлога: 1. Што је народ наш земљеделски, те да им децу за тај сталеж приправити ваља. 2. Да би се оваке индустријалне радње завести могле, ваља се томе раду више година посветити, а усавршиће се научник само код вештог занатлије. 3. Што оваке радње у најскромнијем смислу захтевају новчане подпоре, које иначе једва добивамо за најнужније потребе у школи. 4. Што би се ученици одвраћали од сада прописаних предмета и радије се које чим бавили. 5. Што би још више њих школу напустили умножавањем премногим бројем часова. 6. Напоследку, што је за учитељство превелико бреме, премда већ и сада једва савлађују прописано. (Свршиће с.)

РАСПОРЕД ЛЕКЦИЈА

у другом разреду србске народне школе

(на основу наставног плана за србске народне учитеље

изданог од вис. срб. нар. Школског Савета под б. (18.) Јулија 1878. бр. 34.)

(Продужење.)

II. Србски језик.

А) Очигледна настава, читање и писање.

Четвртога месеца:

Прве недеље: У часовима за очигледну наставу: а) Разговор о човеку и о деловима тела човечијега (по садржају бр 65. и 66.). б) Посматрање главе и њених делова (по бр. 67—72.) За читање: 1. Дете и човек (бр. 65.). — 2. Створ тела (бр. 66.). Одсек 1. 2. и 3. — 3. Исти предмет. Одсек 4. и 5. уз разговор о деловима тела човечијега. — 4. Глава и лице (бр. 67.). — 5. и 6. Очи (бр. 68.) уз очигледну наставу и поуку — За учење на памет: „Ево имам два ока у глави“ (стр. 48.) — Око у загонетци (бр. 69.) за загонетање, сравњивање и погађање. — 7. Ухо уз очигледну наставу и поуку (бр. 70.). „Ево имам ува два“ (стр. 50.) за поуку и учење на памет. — 8. Нос (бр. 71.) уз посматрање, разговор и сходну поуку. — 9. Разговор о телу, о глави, оку, уху и носу, уз сходне поуке и понављање стихова о оку и уху. — Понављање приповедака на броју 42. и 43. — За писање: 1. Док се човек чува и Бог га чува. — 2. Здравље је највеће богатство. — 3. Људи се не мере пењу, већ памећу. — 4. Ради па ћу ти и ја помоћи, вели Бог — Велика писмена: Л Р. Н. Ф.

Друге недеље: Из очигледне наставе: а) Посматрање ока, уха, носа, уста, језика и зуби, и разговор о њима (бр. 63—72.). б) Разговор о трупу, кожи и noktима (бу. 75—76.). — За читање: 1. Уста, језик и зуби (бр. 72.) Одсек 1. 2. и 3. — 2. Истога предмета, одсек 4. и 5. —

www.Училиште на памет: „Имам уста, да говорим њима и т. д.“ (стр. 51.). —
3. Загонетке под бр. 73. и рецитоване предмета: „Имам уста“ и т. д.—
4. Загонетке (бр. 73.) и питања (бр. 74.). Ово се учи на памет. — 5.
Труп (бр. 75.) 1. и 2. одсек, уз сходну поуку. — 6. Истога предмета
3. и 4. одсек уз поуку о чувању здравља. — 7. Кожа и живци (бр. 76.).
— 8. Срнце (бр. 77.) Одсек 1. за читање и учење на памет. — 9. Срнце
(бр. 77. одсек 2.) За читање и учење на памет. Затим: Приповедка:
„Здравље је највеће благо (бр. 78). — За писање: 1. Боље виде два
ока него једно. — 2. Вода све опере осим црна образа. — 3. Лепа реч
гвоздена врата отвара. — 4. Човек се по беседи познаје. — Велика
писмена: Љ, Ч, В и Ц

Треће недеље: Очигледна настава о телу човечијем и поука о
чувању здравља у две лекције. — За читање: 1. Ваздух је извор жи-
цоту (бр. 79). — 2. Храна (бр. 80.). — 3. Посно јело (приповедке број
81.). — 4. Испитивање о садржају обе приповетке под бр. 81. и поука.
Затим поновљено читање и приповедање. — 5. Млеко (бр. 82.). — 6. и 7.
Жита и хлеб (бр. 83.) — 8. Понављање предмета под бр. 79. и 80. —
9. Понављање предмета под бр. 81. 82. и 83. уз сходне поуке. — За
писање: 1. Црни образ вода не опере. — 2. Умиљато јагње две овце
сиса. — 3. Што ниси рад да теби чини други, немој ни ти другоме. —
4. Не чини зла, па те неће снаћи зло. — Велика писмена: Ц, У, Ш, Н и М.

Четврте недеље: Разговори о доброј и рђавој храни (по бр.
83. 84. 85. и 86.) у две лекције. — За читање: 1. Жита и хлеб (по-
нављање бр. 83.). — 2. Вариво, воће и поврће (бр. 84.). — 3. Добра и
рђава храна (бр. 85.). — 4. Колачи и посласице (бр. 86.). — 5. и 6.
Не лакоми се (три приповедке бр. 87.). — 7. Понављање бр. 83. и 84.—
8. Понављање бр. 85. и 86. — 9. Понављање бр. 87. и приповедање при-
поведака. — За писање: 1. Више људи помре од јела и пића, нег од
глади и жеђи. — 2. Зао језик ни за ким добра не рекне. — 3. Не про-
лази зло дело без казни. — 4. Посластице шкоде деци. — Велика пи-
смена: Х, Ж, Ф, З, В.

Петого месеца:

Прве недеље: Разговор о јелу и пићу. — За читање: 1. и
2. Вода и друго пиће (бр. 88.) — 3. и 4. Угрејани чувајте се да не за-
хладните (три приповедке под бр. 89.) — 5. Понављање бр. 79. 80. и 81.
— 6. Понављање бр. 82. 83. и 84. — 7. Понављање бр. 85. и 86. — 8.
Понављање бр. 87. — 9. Понављање бр. 88. и 89. — За писање: 1.
Ако си паметан себи си. — 2. Ако волиш будала бити сам ћеш патити.
— 3. Ко је рад у старости да одпочине, у младости нека ради. — 4.
Човек се учи док је жив. — Велика писмена: А, К, Ч, Ђ, Ћ.

Друге недеље: Разговор о телу човечијем и о здрављу. Затим
разговор о раду и о игри, о различитим раденицима и занатлијама, и
шта који ради. — За читање: 1. Рад и игра (бр. 91.). — 2. Различне
радње (бр. 91.). — 3. и 4. Млади занатлија. Обе песмице се протумаче,
читају више пута, затим се зада прва за учење на памет и рецитоване,
а друга се учи одсек по одсек на памет, а затим се ове недеље учи пе-
вати. — 5. л. Одмор и сан (бр. 93.) — 6. О санку (бр. 94.) само за чи-

тање. — 7. Пре и после сна (бр. 95) само за читање. — 8. Понављање бр. 68. (Очи) и 69. (Око у загонетки. — 9. Понављање бр. 70. (Ухо) и бр. 49. и 52. (за читање и приповедање). — За писање: 1. Преписивање прва три реда из броја 68. под насловом: Очи: „Ево имам два ока у глави“ и т. д. — Писмена: Е, О, Б. — 2. Преписивање прва три реда из бр. 70. под насловом: Ухо: „Ево имам ува два“ и т. д. Писмена: У, Њ, М, Ф. — 3. „Тешко томе ко памети нема.“ Писмена: Ђ и Ђ, Т и П. — 4. „Хитар буди чути а спор говори.“ Писмена: Х, Ж, Ц, Ј, Ф.

Треће недеље: Разговор о раду и одмору (по бр. 90. 91 и 93.) Разговор о деловима тела човечијега и о чувању здравља. — За читање и понављање: 1. Уста, језик, зуби (бр. 72. 73. и 74.). Уједно се понављају на помет песмице. — 2. Труп (бр. 75.); Кожа и нокти (бр. 76.) и Срце (бр. 77.). Ово последње рецитије се. — 3. Приповедке бр. 56. и 57. читају се и понављају се. — 4. Приповедке под бр. 62. и 63. понављају се. — 5. Приповедке бр. 78. и 87. понављају се. — 6. Приповедке под бр. 89. понављају се. Уз то рецитију се песмице под бр. 92. — 7. Учи се на помет: О сапку под бр. 94. 3. одсек: „Не бојим се ноћи“, и чита се бр. 93. Одмор и сан. — 8. и 9. Уче се на помет народне молитвице на бр. 95. и то под 2. од: „С кретом лежем и устајем“ и т. д. и под 3. „Ја окрешен“ и т. д. — За писање: 1. Где у чему можеш другога послужити, как ће радо сваки с тобом да се дружи. Писмена: Г, О, Т, Р, Б, С, О. — 2. „Једно другом а Бог сваком.“ Писмена: Ј, И, У, Ш, А, Л, Љ. — 3. Ко добро чини, од Бога је; ко зло чини, није од Бога. Писмена: К, Ч, Е, Ђ, Ђ, Ф. — 4. Ватра и вода добре су слуге а зли господари. Писмена: В, З, Ж, Х, Ц, Ш, Д.

Четврте недеље: У ову недељу спада испит од првога полгодипта. За овај спремити ваља препис четири одабране реченице, од оних што су их деца писала, и сва велика писмена по азбучном реду. — За очигледну наставу предузима се разговор о школи уз рецитовање песмица под бр. 1. 7. 11. и певање песмица „Хајд у школу“ бр. 4. — Разговор о породици и дружини уз приповедање најлепших приповедака под бр. 31. 32. 33. 37. 43. 49. 50. 52. 53. 56. 62. и 63. — Уз то ваља да свако дете каже по три четири сгодне пословице, које служе за правило живота, и има се певати песма завет (бр. 47.). Разговор о човеку и о чувању здравља и о храни. Уз то се рецитију на помет поучни стихови: Очи (бр. 68.); Уво (бр. 70.); Уста (бр. 72.); Питања (бр. 74.); и Срце (бр. 77.); и приповеда се приповедка: Здравље је највеће богатство (бр. 78.), а пева се песма: „Ја сам млади занатлија.“ — За читање о испиту одаберу се неколико предмета за читање из I. II. и III. одсека.

(Наставиће се.)

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Ново школско здање.) Чесгита србска црквена обштина у селу Кулпину, месту рођења славног митрополита србског Стевана Стратимировића, подигла је лепо, пространо и угледно школско здање, које је 13. Октобра о. г. на дан успомене седмог вселенског сабора свечано освешћено.

Том приликом је г. Димитрије Ђорђевић, отлични питомац учитељске школе сомборске и садашњи учитељ кулпински говорио красну беседу о важности православне народне школе и о васпитању школском у духу свете вере наше и миле нам народности.

(*Подарење права јавности.*) Вис. хрв. слав. земаљска влада подарила је 11. Листонада о. г. бр. 10,467. право јавности православној србској вероисповедној школи у Осеку. Знати ваља, да је ова школа једна од најстаријих србских народних школа, која је још у време Марије Терезије пре 105. година проглашена била за јавну србску нормалну школу, али јој је најновији хрватски школски закон право јавности одузео био, и сад ево опет повратио.

(*Нова комунална виша девојачка школа*) у Госпићу отвориће се по дозволи в. хрв. слав. земаљске владе, а за предстојницу ове школе наименована је господична Јагода Трухелкова свршена приправница.

(*У богословији*) за професора догматичког богословља у Карловачкој богословији наменован је пречастни г. Ђорђе Петровић, бивши професор и катихета србске учитељске школе сомборске, а у последње време вероучитељ и професор србскога језика у вел. гимназији темишварској.

(*Како се поступа са србским учитељцима у Далмацији.*) У Далмацији има врло мало србских школа, и оно што има основане су од побожних и родољубивих србаља као задушбине за одржање и утврђење православља и миле нам народности. Такове су: србска девојачка школа у Задру, школа Бованова у Шибенику и школа Бошковићева у Дубровнику. Ове три школе осташе сада без учитељица; јер влада строго захтева да свака учитељица мора бити из Далмације родом или бар тамошња грађанка, да мора у Далмацији испит учитељски положити и знати талијански. У Далмацији нема способних србских учитељица, а горњокарловачке и сомборске приправнице немају опет оних својстава што их влада изискује; те тако ове школе осташе без учитељица.

(*Нове школе.*) У јуначкој Црној Гори отворене су ове јесени следеће школе мушке: у Ровцима, у Вјелици, Пријеком Брду и у Монастирима Острогу и Морачи. У Оногшту (Никшићу) отворена је свечано женска школа. Гимназија на Цетињу разширена је на осам разреда, а скорим ће се успоставити учитељска и свештеничка школа, која је под управом покојног Милана Костића основана била, али је у последње време била затворена.

(*Наименовања.*) Гавра Матић свршени приправник постављен је за привременог учитеља у Мошорину.

У личко-оточком округу наменовани су за привремене учитеље кандидати: Вуја Станић у Могорачу, Димитрије Вукојевић у Радучу, Никола Поповић у Корјеници, Марија Векова рођ. Вукелићева у Г. Косињу, Матија Загровић у Прозору, Симо Пејић у Небљују, Ђуро Месић у Грачацу и Леополдина Бадовинчева у Удбини.

Госпођица Анђелија Петковићева приправница наменована је за привремену учитељицу у Угриновци, а Катарина Кристићева за подучитељицу у Беркасову. — Гаја Тривановић учитељ у Јошаници премештен је за учитеља у Драгутину.

Између постављених учитеља у Србији г. Јован Бољарић учитељ III. кл. у Смедереву премештен је у V. разред исте школе; гђца Христина Јовановића постављена је за учитељицу I. разреда школе великопланске; гђца Анђелија Спајићева приправница постављена је за заступницу учитеља у Раковој бари у пожаревачком округу; гђца Јелена Трифуновићева постављена је за учитељицу IV. разреда школе Теразијске у Београду.

За привременог учитеља србског у Мостару постављен је свршени приправник г. Петар Шевић, који је као што дознајемо 16. Октобра на своје одредење отишао.

За учитеља у обновљеној и новоствореној православној србској народној школи у Винковци изабран је г. Арсеније Поштић досадашњи учитељ у Боботи.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

„Читанка за четврти разред српске основне школе одобрио српски народни црквено-школски савет. У Новом Саду издање и штампа А. Пајевића 1885. Цена 34 новчића.“

Под овим насловом изишла је ових дана ова важна и најкористнија не само за школу него и за породицу србску књига. Сачинитељ је ове књиге онај исти многозаслужени књижевник и први педагог србски, који је школу нашу најпре са Букваром, затим 1880. са Читанком за други разред, а 1882. године са читанком за трећи разред обогатио.

Ова читанка сматрати се може као концентрично разширење и допунене мало час споменутих читанка, и с њима заједно сачињава једну целину или збирку најкористнијих књижица за децу и за народ.

Читанка за четврти разред подељена је на седам главних одељења, и обухвата 15 табака или 239 страница.

Прво одељење под насловом: „У школи и цркви“ садржи у себи расправе о школи, поучне моралне приповедке из школског живота и о врлинама, које се у школи имају поглавито неговати; разлаже шта се све у четвртом разреду народне школе учи; и шта имају ђаци и изван школе радити (од 1—9.). Затим се излажу поуке о цркви о молитви и служби Божијој и св. недељи с поукама из св. евангелија и из црквеног предања (10—14.) На послетку се говори о крсном имену у Србаља, (бр. 15.) и завршује се овај отсек са народном песмом (бр. 16.) Ко крсно име слави оном помаже.

Друго одељење носи наслов „У породици и друштву“. Овде су изложене најкрасније и најузвишеније моралне поуке о поштовању родитеља, о љубави међу браћом и о љубави ка ближњима, осветљене и разјашњене многобројним примерима у облику приповедака, речима Христа Спаситеља и св. Апостола и одобраним народним пословицама (бр. 17—24). За овим долазе поуке о потреби и важности рада, о чувању од лењости, о радњи и штедњи, о различитим занатима и о њиховој користи, и ово се све представља у најлепшем облику а осветљује најкраснијим примерима за живот и са две лепе песмице за побуђење на рад и посао (од

бр. 25—33.). Напоследку се излажу поучни чланци о људској задрузи, о властима, и о љубави к отачбини (бр. 34—36.) и завршује се са побуђењем на отачаствољубље, и са косовском песмом у којој се јунаци славе а издајице проклињу.

Треће одељење ове читанке носи наслов „О човеку и његовом здрављу.“ То је кратка популарна антропологија и дијететика за народ, и допуњење оних поука о човеку и о здрављу, што су у III. одсеку друге и у истом одсеку треће читанке под овим истим насловом изложене. Тамо се говори поглавито о чувању и неговању вида и слуха, а овде се казује како ваља чувати мирис и кус, и како се долази до снаге (бр. 37—40). Затим долазе чланци: школске собе и здравље (41); недесна одећа и обућа (42) и дечији злотвори на столу (43), у којима се излажу правила како ваља у школи седити, стајати и радити, како се ваља одевати и од којих се јела ваља чувати ако хоћемо да будемо здрави. — Чланци: Шта треба болеснику? (бр. 44); Заразе (45) и Излазите на сунце (46), пуни су најбољих савета о чувању од болести и о нези у болести, и ваљало би да се често читају народу нашем, који са незнања љуто страда у болести и пропада. Напоследку у чланку: „Човек душом“ (47) изложене су лепе поуке о души човечијој и о њеним моћима и снагама.

Одељење четврто ове читанке под насловом: „На дому и у врту“ донеси читаоцу и слушаоцу практичне искуством засведочене поуке, као што су: „Пазите на своју кућу (48); Учите се и радите по кући (49); Држите стоку људски (50); Храните стоку добро (51); Држите стоку чисто (52) и Поступајте са стоком благо (53).“ То су све такви савети, које ако деца у детињству у школи приме, и родитељима својима на доколици читају, и ако их старији приме и по њима се владали буду, наскоро ће наступити бољи ред и уредније газдовање у србским кућама, и подићи ће се материјално и морално благостање народа нашег. У чланцима под бр. 54. и 55. излаже се о домаћим гадовима и како се од њих можемо чувати, а затим следе предмети за читање о цвећу (бр. 56—59), и о воћкама и воћу (бр. 60—64); па онда о бостану и поврћу (67 и 66); о вртгарима и вртарству, о радовима у врту, о шкољивим животињама као зат. рачима врта, и о користним ситним тицама (од 67—73). — Ово су све најкраснија упутства за младеж нашу и за цео народ, и ваљало би, да се не само у школи уче и читају, него, да их учитељи и свештеници и све старешине и пријатељи народа сваке године при светковинама и састанцима више пута по селима и салашима народу читају и из њих сходне поуке дају.

(Свршиће се.)

Р А З Н О.

(Свечаност школска у Панчеву). Председништво срб. црквене обштине у Панчеву давало је 20. Октобра о. г. после године у $\frac{1}{2}$ 4 часа у дворани код трубача школску свечаност у спомен добротвора сироте школске деце покојнег Арона Ацка Ђорђевића и том приликом свечано је раздата обућа и одећа сиротој школској деци. Ова красна свечаност држана је по следећем распореду: 1. „Благослови душе моја Господа (Псалм 102),“ у 2 гласа од М. Топаловића, певају ученице српске више

девојачке школе. 2. Говори потпредседник српске црквене прав. општине г. Каменко Ј. Јовановић на успомену покојног добротвора српске младежи. 3. Раздаје се обућа и одело сиротој српској православној школској деци, која су по предлогу господе учитеља од општинске комисије одабрала. 4. Ученица IV. разреда српске више девојачке школе Зорка Вујина захваљује се у име обдарених ученика и ученица. 5. Говори г. Душан Томић учитељ. 6. „Тебе Бога хвалим“ у 2 гласа од М. Тоналовића, певају ученице српске више девојачке школе — На овај красни начин требало би да се у свакој општини нашој прославља успомена дечијих и народних добротвора, ради угледања и подражавања. Где се врлине овако поштују, тамо се оне и чешће појављују!

(Подпора за удовицу учитељску.) Марија Поповића удовица учитеља Јована Поповића у Дубенту добила је годишњу подпору из државне учитељске закладе за себе од 84 фор. а за своје троје малољетне сиromaчки скупа од 75 фор.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ православне вере у Дугој Ријеци у поджупанији копривничкој; плата је 450 ф., стан с вртом и огрев Молбенице се имају до конца Новембра по новом кал. управити на в. кр. зем. владу хрватско савонску, одјел за богоштовље и наставу, и то преко кр. надзорништва у Крижевцу.

— Тражи се учитељ православне вере у Дољану (код Дарувара); плата је 400 ф., стан с вртом и 6 хв. дрва за огрев Молбенице на горехваљену зем. владу имају се преко кр. шк. надзорништва у Пожеги до 20. Новембра по новом доставити.

— Траже се учитељи у Смиљану и у Србу (пошта Госпић); плата је 350 фор., огрев и стан или у име станарине накнада од 100 ф. Молбенице на исту владу имају се до 30. Новембра по новом одправити, и то за Смиљан сл. котару госпићском, а за Срб котару грачачком.

— У Попинци у Срему тражи се учитељица с платом од 350 фр., станом и огревом. Молбенице се имају до 15. Децембра по новом на исту вис. владу путем котарског уреда у Земуну доставити.

— Тражи се учитељ за српску православну школу у Прњавору у Босни. Плата је 550 ф. стан и огрев. Проситељи нека се одмах писмено обратe на г. Трифковића председника православне црквене општине (Prnjavor u Bosni).

— Привремена управа правосл. обштетства у Мостару потребује два ваљана учитеља, који ће дужни бити и у цркви појати. Плата је свакоме 600 ф., стан и 30 ф. у име огрева, а 30 ф. у име путна трошка. Рок пријаве до 18. Новембра по нашем.

— Тражи се учитељ у Ђали. Плата је 400 фор., два ланца ораће земље, стан и башта. Рок до 30. Новембра.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Прец. г. Мл. Ј. у Сивцу. За школу изравнано до 31. Децембра 1885. Хвала Вам! Сл. Председништву срб. цркв. општине у Модошу, у Меленцима и у Елемиру. С благодарношћу примио сам 3 форинта а. вр. као предплату за „Школски Лист“ 1884. и 1885. што се тамошњим школама шаље.

Сл. црквене општине, које смо писмено опоменули, позивамо још једанпут, да нам се за 15 дана одуже; јер нам је за даље издавање листа новац тај сад врло нуждан.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Битерман.